

ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТИ ЯК ОДИН ІЗ ПРИНЦИПІВ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Павинська Н. А.

Останнє століття в житті цивілізації характеризується як час глобальної кризи. Неодноразові спроби його змінити за допомогою технічних й організаційних засобів не увінчалися успіхом. Філософське осмислення ситуації показує, що ключ до вирішення проблеми – у підвищенні рівня культури суспільства, вдосконаленні людських якостей, розвитку й заохоченні духовного, його гармонійному поєднанні з матеріальним у кожній окремої особистості. І це переводить проблему подолання кризи в область освіти. Саме освіта покликана виховати культурну людину, здатну добровільно й усвідомлено прийняти спосіб життя, реалізувати зразки діяльності й поведінки. Освіта, а точніше, її невід’ємна складова – виховання, відповідає на питання «як жити?», а місія виховання – навчити жити, пізнаючи й осмислюючи наявні феномени буття.

Мета нашого дослідження полягає в розкритті ролі гуманізації сучасної освіти як одного з принципів її розвитку.

Підкреслимо, що надзвичайну актуальність сьогодні набувають вічні проблеми гуманізму, духовності та моральності. Всі розсудливі люди розуміють, що заклади вищої освіти повинні не тільки давати вузькоспеціальну підготовку, а й сприяти формуванню висококультурної, гуманної і моральної особистості, розвивати громадянські якості і вчити цивілізованим нормам спілкування, вмінню жити в мінливому світі в дусі порозуміння і толерантності, розвивати можливості освоєння нової інформації і технологій, підтримки конкурентоспроможності на ринку праці. Тільки соціально зріла, духовно розвинена особистість характеризується глибиною професійних знань і широтою гуманітарної підготовки, культурним кругозором і багатством почуттів.

Підкреслимо, що гуманізм, гуманізація повинні стати тією базою, на якій побудується сучасна освіта.

Зазначимо, що гуманізм (від лат. *humanitas* – людяність) – світогляд, в центрі якого знаходиться ідея людини як найвищої цінності, виникло як філософське течія в епоху Відродження.

Відомо, що 90-ті роки ХХ – початок ХХІ століття ознаменувалися як час оновлення педагогічного мислення, центральною складовою якого стала

поглиблена гуманізація освіти, що передбачає перегляд, переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу у світлі їхньої людинотворчої функції. Вона означає повагу школи й педагогів до особистості, довіру до неї, прийняття її особистісних цілей, запитів і інтересів, створення максимально сприятливих умов для розкриття й розвитку здібностей і обдаровань, для її повноцінного життя на кожному з вікових етапів, самовизначення.

Одним із принципів реалізації Державної національної програми «Освіта (Україна – XXI ст.)» є гуманізація освіти, що полягає в утвердженні людини як найвищої цінності, у найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб [4].

Гуманізація освіти – це відображення в освітньому процесі тенденцій гуманізації суспільства на засадах духовності людини, відповідальності за свої вчинки. За «Українським педагогічним словником» (С. Гончаренко, 1997), гуманізація освіти – центральна складова нового педагогічного мислення, яка передбачає перегляд, переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу в світлі їх людинотворчої функції. Гуманізація освіти означає повагу до особистості, довіру до неї, прийняття її особистісних цілей, запитів та інтересів; створення сприятливих умов для розкриття і розвитку її здібностей і талантів, повноцінного життя на кожному з вікових етапів для її самовизначення. Суттю педагогічного процесу гуманізованої освіти є розвиток особистості. До засобів гуманізації освіти залучаємо формування відносин співробітництва між учасниками педагогічного процесу, виховання у студентів морально-емоційної культури людських взаємовідносин; формування емоційно-ціннісного досвіду розуміння людини, виховання гуманної особистості – щирої, доброзичливої, милосердної, з розвиненим почуттям власної гідності й поваги до гідності іншої людини [3, с. 76].

Шляхи гуманізації освіти окреслені через: 1) формування відносин співпраці між усіма учасниками педагогічного процесу; 2) виховання в учасників педагогічного процесу морально-емоційної культури взаємовідносин; 3) формування в учнів емоційно-ціннісного досвіду розуміння людини; 4) створення матеріально-технічних умов для нормального функціонування педагогічного процесу, що виховує гуманну особистість – щирю, людяну, доброзичливу, милосердну, із розвинутих почуттям власної гідності й поваги до гідності іншої людини [1].

Гуманізація освіти передбачає прийняття людини як головної цінності, повагу до її прав і свобод, відмову від покарань, що принижують честь і гідність, створення сприятливих умов для розвитку та самовизначення особи. Вона ефективно реалізується засобами педагогічної майстерності й цілком доступна кожному за умови достатнього розвитку чуттєво-емоційної сфери особистості [5].

Гуманізм стверджує цінність людини як особистості, його право на свободу, щастя, розвиток, вияв своїх здібностей. У загальному вигляді гуманізм означає погляди та ідеї, що стверджують цінність людини як особистості.

Гуманізм сформувався як система ціннісних орієнтацій, у центрі якої знаходиться визнання людини як найвищої цінності. Гуманізм сьогодні – це сукупність ідей і цінностей, що утверджують універсальну значущість людського буття в цілому й окремої особистості зокрема.

Первинним по відношенню до поняття «гуманізм» є поняття гуманність, в якому відбивається одна з найважливіших рис особистості. Вона полягає в готовності і прагненні допомагати іншим людям, виявляти повагу, піклуватися, співчувати, без яких неможливе існування людського роду [2].

Гуманність – це якість особистості, що є сукупністю її морально-психологічних характеристик, які виражають усвідомлене ставлення до людини як до найвищої цінності.

На сучасному етапі розвитку суспільства гуманізм набуває значення суспільного ідеалу. При цьому людина розглядається як вища мета суспільного розвитку, в процесі якого забезпечується створення умов для повної реалізації всіх його потенцій, досягнення гармонії в соціально-економічній і духовній сфері життя, найвищого розквіту його особистості [2].

У сучасному трактуванні гуманізму акцент робиться саме на цілісне універсальне розуміння людської особистості – гармонійний розвиток її інтелектуальних, духовно-моральних та естетичних якостей. Таким чином, з позицій гуманізму кінцева мета виховання полягає в тому, щоб кожна людина могла стати повноцінним суб'єктом діяльності, пізнання і спілкування, тобто вільним, самодіяльним, відповідальним за те, що відбувається в цьому світі. Міра гуманізації виховання визначається тим, наскільки створено передумови для самореалізації особистості, розкриття закладених в ній задатків, здатності до свободи, відповідальності і творчості.

Нині гуманізація освіти розглядається як найважливіший соціально-педагогічний принцип, що відображає сучасні суспільні тенденції розвитку системи освіти і затверджує полісуб'єктну сутність сучасного освітнього процесу. Основним змістом освіти в цьому випадку стає розвиток особистості, активізація її пізнавального, духовного, діяльнісного потенціалу.

Гуманізм як світогляд є соціально ціннісним комплексом ідей, які стверджують ставлення до людини як до найвищої цінності, визнають її право на свободу, щастя, розвиток і творчий вияв своїх сутнісних сил, ідей, що виражають своє ставлення до природного й соціального середовища, оцінку свого місця в ній і зв'язку з іншими людьми.

Гуманність як якість особистості – це сукупність морально-психологічних властивостей, що виражають усвідомлене ставлення до людини як найвищої цінності. Гуманізація як процес є формування гуманістичного світогляду та гуманістичних аспектів розвитку особистостей – суб'єктів взаємодії – педагогів і вихованців.

Гуманістична мета освіти вимагає перегляду його коштів, змісту і технологій. Що стосується змісту сучасної освіти, то він повинен включати не тільки новітню науково-технічну інформацію. До змісту освіти входять гуманітарні особистісно-розвивальні знання і вміння, досвід творчої діяльності, емоційно-ціннісне ставлення до світу і людині в ньому, а також система морально-етичних почуттів, що визначають його поведінку в різноманітних життєвих ситуаціях[1, с. 3–16; 4].

Виходячи з вищезазначеного, можна стверджувати, що гуманізація освіти ґрунтується на визнанні невід'ємних прав людини, у тому числі права на гідне, повноцінне, щасливе життя для кожного, незалежно від його національних, расових, релігійних, вікових, статевих, індивідуальних чи соціальних особливостей. Поняття гуманізму близьке за своїм змістом і походженням до поняття гуманітарних проблем чи інтересів суспільства, тобто того, що стосується міжособистісних взаємин, сімейних зв'язків, людських контактів. Це розуміння особливо актуальне для сучасного суспільства, тому що в основі вирішення всіх гуманітарних проблем лежать гуманістичні принципи.

Гуманізація освіти передбачає єдність загальнокультурного, соціально морального і професійного розвитку особистості. Таким чином, ми бачимо, що гуманістичний підхід є одним із провідних, тому що саме на підставі його

принципів (гуманізм, альтруїзм, людинолюбство тощо) і будується успішна діяльність. Її можна інтерпретувати як реорганізацію системи освіти і виховання з тим, щоб головне місце в ній займали розвиток гуманітарного мислення, гуманітарна підготовка молодих людей.

Таким чином, сьогодні провідна тенденція щодо розвитку науки полягає у зверненні до своїх світоглядних витоків, «повернення» до людини, тобто відбувається гуманізація освіти. Можна стверджувати, що гуманність – це якість особистості, що є сукупністю морально-психологічних властивостей особистості, які виражають усвідомлене і співчутливе ставлення до людини як найвищої цінності.

Список використаних джерел:

1. Вища освіта і наука – найважливіші сфери відповідальності громадянського суспільства та основа інноваційного розвитку. Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 24.04.05. *Інформаційний збірник МОН України*. 2005. № 13 – 14. С. 3–16.

2. Гатальська С. М. Філософія культури : підручник. Київ : Либідь, 2005. 328 с.

3. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

4. Державна Національна програма «Освіта (Україна – ХХІ століття)». Київ : Райдуга, 1994.

5. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ : Грамота, 2005. 448 с.

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ ФУНКЦІЙ У МЕЖАХ КЕРІВНИЦТВА ЦИКЛОВОЮ КОМІСІЄЮ

Пасічник С. О.

У сучасних соціально-економічних умовах, спрямованих на входження України у світову систему освіти, питання вдосконалення управління закладами вищої освіти з підготовки молодших спеціалістів набуває особливої актуальності. Проблема модернізації управлінського процесу стала пріоритетним завданням фахової передвищої освіти. Закладам освіти наразі потрібен новий зміст методичної роботи. Важливою ланкою в організації